

ისლამამდელი არაბული ჰიჯ'ა

ვახტანგ თევდორაძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
e-mail: vaxotevdoradze@yahoo.com

<https://doi.org/10.52340/lac.2022.789>

არაბული ლიტერატურა, ეს არის სარკე, რომელიც ასახავს არაბთა ისტორიას, მათ სულს, ყოფა-ცხოვრებას, თვისებებს, დამოკიდებულებას იმ რეალობისადმი, რომელშიდაც მათ უწევდათ ცხოვრება, აქ არის ბრძლა გადარჩენისათვის. ისლამამდელი არაბული ლიტერატურა, ეს არის სიბრძნე, რომელიც შემდეგ კიდევ უფრო გამდიდრდა სხვა, კულტურულად უფრო მაღლა მდგომი დაპყრობილი ხალხების ზეგავლენითა და ცოდნით: ირანელები, ინდოელები, ბერძნები. ამან კი ის მიიყვანა იმ მწვერვალთან, რასაც ჰქვია "ოქროს ხანა" არაბული/მუსლიმური კულტურის ისტორიაში (იგ. აბასელთა პერიოდი), ამ დროს სრულყოფას მიაღწია ასკეტიზმმა, სუფიზმმა და სხვადასხვა მეცნიერებებმა.

არაბთა ცხოვრება, განსაკუთრებულად გამორჩეულად ასახულია ისლამამდელი პერიოდის არაბულ პოეზიაში, რომლის პირველი ნიმუშები თარიღდება ჩვ. წ. აღ. მე-5 საუკუნით, ეს ლექსები მრავალფეროვანია თავისი თემებით, რითმით, საზომებით, აქვთ დაკანონებული და დახვეწილი სალექსო ფორმები: კასიდა და კიტ'ა, კასიდა მრავალთემიანია, კიტ'ა კი ძირითადად ერთ თემიანი. თემებში ვხვდებით ძალიან ლამაზად გადმოცემულ, გარდასული სიყვარულის მოგონებებს, ფლორისა და ფაუნის დეტალურ აღწერებს, ქებას, ძირითადად საკუთარი ტომისა, ბრძნულ გამონათქვამებს, აფორიზმებს, საუბარს ბედისწერაზე, სიკვდილზე, ამქვეყნიურ ამოებაზე, სამაგიდო გართობებსა და მტრისა თუ მოწინააღმდეგის გაკილვა-გაკიცხვას. უმეტეს შემთხვევაში ეს არის საკუთარი ტომის ინტერესიდან გამომდინარე და არა თავის წარმოჩენის მიზნით, რაც უკვე დამახასიათებელია, მომდევნო პერიოდის პოეტთა შემოქმედებისათვის, როდესაც არაბულმა ლიტერატურამ, ასახა არისტოკრატიის ცხოვრება და სწორედ ამით დაიკავა თავისი ძირითადი ადგილი, იმ პერიოდის საზოგადოებაში.

ჰიჯ'ა - სატირა (هجاء - დაცინვა, გაკიცხვა) ისევე, როგორც მარსია (გარდაცვლილის დატირება) ისლამამდელ არაბულ პოეზიაში, უმეტეს შემთხვევაში დამოუკიდებელი ჟანრია და იქმნებოდა კიტ'ას ფორმით. თუმცა არის შემთხვევები, როცა კასიდის შემადგენელი ნაწილიცაა. მისი წარმომადგენლები მრავალდ არიან, რადგან თითქმის ყველა ტომი

ცხოვრობდა ურთიერთშორის ქიშპობაში, ამიტომ ამ ჟანრის ყველა ლექსი სავსეა ტომობრივი პატრიოტიზმით, გამორჩევიან უხეშობით და მიზანი მოწინააღმდეგის დამცირება იყო. სატირული ლექსები ზოგჯერ იღებდნენ „მუნაფარას“ (ხანა ალ-ფახური 1959: 53) ფორმას, სადაც პოეტი გამოდიოდა, როგორც დამცველი და ორიდან ერთ-ერთ ტომის მართველს იცავდა, რომლებიც ერთმანეთისადმი მტრულად იყვნენ განწყობილნი - უმეტეს შემთხვევაში ძალაუფლებისათვის.

სავარაუდოა, რომ სატირის წინამორბედი იყო წყევლა-შელოცვა-მოჯადოების გამონათქვამები, რომელთაც ავტორი მიმართავდა მოწინააღმდეგე ან მტრულად განწყობილ ტომზე უარყოფითი ზემოქმედებისათვის. ეს გამონათქვამები უმეტესად გართიმულად იქმნებოდა. გარდა ამისა ისინი მთქმელის თანატომელების ან მომხრეების სულიერი მდგომარეობის ამაღლებას, მათში გამარჯვების იმედის ჩასახვას ემსახურებოდნენ. მოგვიანებით პოეტებმა თანდათან დაიწყეს, დამოუკიდებელი მცირე მოცულობის სატირული ლექსების შექმნა, სრულყოფილი სახე სატირამ „მულაკების“ ავტორთა მოღვაწეობის პერიოდში მიიღო, ხოლო უმაღლეს მწვერვალს ომაელთა მმართველობის ხანაში მიაღწია. სატირა ამ პერიოდში პოეტისათვის ავტორიტეტის ამღლების საკმაოდ მნიშვნელოვანი საშუალება გახდა, რადგან სატირიკოსების მოღვაწეობას მმართველი კლასები საკმაოდ დიდ ანგარიშს უწევდნენ. ხელისუფალს თუ სწყუროდა განდიდება, ამას ხშირად მეხოტბე პოეტების საშუალებით აღწევდა, მაგრამ პარალელურად დიდ ყურადღებას უთმობდა სატირიკოსებს, რადგანაც ემინოდა, რომ მათ (იგულისხმება სატირიკოსები) თავინთი სატირული ლექსებით არ მოეხდინათ საზოგადოებაში ამ მმართველის დისკრედიტაცია.

ისლამამდელი სატირა არ იყო იმდენად პოპულარული, რამდენადაც იგი, მოგვიანებით, სახალიფოს შექმნის შემდეგ იქცა, განსაკუთრებით კი ომაელთა მმართველობის პერიოდში. ხალიფების კარზე მოღვაწე პოეტები ჰქმნიდნენ თავიანთი მფარველების ხოტბებს, ამასთანავე ხშირად უხდებოდათ ეწერათ სატირები ამ მმართველების მოწინააღმდეგეებზე. გარდა ამისა კარის პოეტებს შორის, საკმაოდ დიდი კონკურენცია იყო, ხალიფასთან უფრო დაახლოების მიზნით, ამიტომ ისინი სატირებს ხშირად ერთმანეთზეც წერდნენ. ომაელთა პერიოდში უდიდესი მეხოტბე-სატირიკოსი პოეტები იყვნენ: ალ-ახტალი, ალ-ფარაზდაკი და ალ-ჯარირი.

არაბული სატირა გამოირჩევა სიუხეშით, შეურაცმყოფელი ლექსიკით, ლანძღვა-გინებით და ცილისწამებით. პოეტისთვის აუცილებლობას არ წარმოადგენდა, რომ ჭეშმარიტების დამცველი ყოფილიყო, მისთვის მთავარს მოწინააღმდეგე პიროვნებისა თუ მოწინააღმდეგე ტომის, რაც შეიძლება მძიმე ბრალდებებით დადანაშაულებას წარმოადგენდა, ემხილა და მიეწერა მათთვის ნაკლოვანებები და უარყოფითი თვისებები. ბრალდებების ჭეშმარიტებას მნიშვნელობა არ ჰქონდა, უმთავრესად ავტორს უნდა გამოევიდნა თავისი პოეტური ნიჭი, ტალანტი და ამით ხაზი გაესვა მოწინააღმდეგესთან მიმართებაში, მის უპირატესობაზე. აღსანიშნავია, რომ შუა საუკუნეების არაბულ პოეზიაში იშვიათად ვიპოვით პოეტს, რომელიც არ წერს სატირას.

„ჰიჯა“ში“ კარგად ვლინდებოდა ავტორის დამოკიდებულება მოწინააღმდეგისადმი, საქმისადმი, მისი მიზნები, ამოცანები, შინაგანი მდგომარეობა და ა.შ. მაგალითად ცნობილი ისლამამდელი პოეტი ზუჰაირი, როგორი ლექსიც არ უნდა დაეწერა, მუდამ გამოირჩეოდა თავისი ობიექტურობითა და ზომიერებით, ის იყო ადამიანი, რომელიც იშვიათად არღვევდა საზოგადოებაში მიღებულ ზნეობრივ ეტიკეტებს, არასოდეს ღალატობდა ზომიერებას, ცდილობდა ლექსის ობიექტისადმი მუდამ ყოფილიყო სამართლიანი, შეეფასებინა მისი საქიანობა სრული ჭეშმარიტებით, ეთქვა მხოლოდ და მხოლოდ სიმართლე. მის სატირებში ჩანს, რომ ის არასოდეს ცდილობდა ადამიანის განქიქებას, მის განადგურებას, დაცინვა შეურაცყოფას. მთავარი რაც მისი სატირებისათვის მახასიათებელია და უპირველესი მიზანი იყო, მოწინააღმდეგისადმი მიეთითებინა მისი ნაკლულოვანი მხარეები, ეჩვენებინა მისთვის მისივე უარყოფითი თვისებები და ამ ცუდი მხარეების აღმოფხვრის გზები:

„ომი ის არის, რაც იცით და უკვე იწვნიეთ, //

ის ყურმოკრული აღარ არის თქვენთვის ამბავი“ (ფურცელაძე 1985: 50).

მაგრამ არის შემთხვევები, როდესაც მისი სატირები საწყენიც კი არის, ტონი მკაცრი და უხეში, ეს იმ შემთხვევაში, როცა დასაცინი პიროვნება ჯიუტობდა, არ სურდა ყურად ელო მისი რჩევები, დარიგებები, არ ზრუნავდა საკუთარი ნაკლოვანებების გამოსწორებას. ზომიერი იყო პოეტი ხოტბებშიც, არ ამკობდა საქებ პიროვნებას თუ დიდებულს ზედმეტად გადაჭარბებული სიტყვებით, ეს ყველაფერი ზუჰაირის დიდ ბუნებრივ და კეთილშობილურ ხასიათზე მეტყველებს:

„Воистину сущность права составляют три вещи:

Клятва, диспут и установления истины“ (ხანა ალ-ფახური 1959: 127).

ამ მხრივ, ასევე საინტერესოა ამრ იბნ ქულსუმი მუალაკა, სადაც ის იცავს თავის ტომს, რომელსაც უკმაყოფილება ჰქონდა ბაქრის ტომთან: „ბასუსის აქლემის გამო ატეხილი ომი“. ქულსუმის ეს კასიდა შედგენილია ადამიანის მიერ, რომელიც ამაყობს თავისი წარმომავლობით, ძალითა და დიდებით. მისი ბეითები სავსეა ერთმანეთთან შეუსაბამო სიტყვებით, გადიან რეალური შეგრძნების გარეთ, არ ექვემდებარებიან ლოგიკას, რადგან პოეტი დავისას აღმოჩნდა რთულ მდგომარეობაში. ყოველივე ამან თავმუუკავებლობა გამოიწვია, რასაც მოსდევს მის მიერ გამოთქმული უხამსი სიტყვები და უპატივცემულო დამოკიდებულება დამსწრე მმართველებისადმი, ისმის რიტორიკული კითხვები:

“როგორ ინებე, ჰოი, ამრ იბნ ჰინდ, //

თქვენი თავადის მსახურნი ვიყოთ?!

როგორ ინებე ჰოი ამრ იბნ ჰინდ, //

რომ ყური უგდო მახეზღარებს და დაგვაკნინო?!

შენ გვემუქრები და გვექადნები, მაგრამ იცოდე,

თვითონ გვიფრთხილდი, //

ჩვენ დედაშენის მოახლენი როდი ვყოფილვართ?!” (ფურცელაძე 1985: 68).

ალ-ჰარის იბნ ჰილიზა, ასე დაკავშირებული „ბასუსის აქლემის გამო“ ატეხილ ომთან. მუალაკას ძირითად მესამე თავში პოეტი თავიდან უარყოფს თაღლიბელთა ბრალდებებს, მაგრამ ამვდროულად ოსტატურად ჩაურთავს მოწინააღმდეგე ტომის გაქილიკებას, თავისი

ტომის ქებასთან ერთად ზრდის აღშფოთებას მოწინააღმდეგის მიმართ, ისე იქცევა თითქოს არ უნდა მათი შერცხვენა, მაგრამ გამოიყენა მთელი თავისი გამჭრიახობა, შესაძლებლობა მათ დასამცირებლად, რაშიც შეძლო გამოეხატა აზრი, რომელმაც ჰირის მმართველს ჩაუდო სულში უკმაყოფილება თაღლიბთა მიმართ:

“ჰეი, მოყალბევ, ამრთან ენად რომ გაიკრიფე,
ცილისწამებას განა დიდი დღე უწერია.
შენ არ გეგონოს, შეგვაშინო, ამრს რომ აქეზებ, //
ცილისწამებას განა დიდი დღე უწერია.
(ფურცელაძე 1985: 83-85-87).

მოწინააღმდეგის გაკილვასთან ერთად არ ივიწყებს ისაუბროს მისი ტომისადმი ჰირის მეფის დამოკიდებულებაზე, პოეტი მთელი თავისი დიპლომატიური გამჭრიახობით აღწერს თაღლიბელთა და ჰირის სამეფოს ურთიერთობას, მათ შორის არსებულ წარსულ სიძულვილს და ამავდროულად ბაქრელთა და მეფე ჰინდის მეგობრულ დამოკიდებულებას. თვალში საცემია მისი პატრიოტიზმი, სიყვარული თავისი ტომისადმი, სატირა, მოწინააღმდეგის გაკილვა კი ზომიერია, პოეტმა ზუსტად იცის რა დროს მიმართოს თავის კასიდაში ამ ფორმას, რათა ზედმეტი გადაჭარბებისდაგამო, არ გამოიწვიოს მისადმი ჰირის მთავრების ცუდი დამოკიდებულება, სატირა რომ მოსაწყენი არ გახდეს, იქვე ჩაურთავს ამ მთავრების ქება-დიდებას, რათა მათი ყურადღება არ მოადუნოს:

“გვარიშვილობით ირამიანი – ასეთს მხედარნი ერიდებიან //
უარს ამბობენ დიდებულნი მასთან შებმაზე” (ფურცელაძე 1985: 84).

ისლამამდელი პოეტების სატირებისაგან, მცირედით განსხვავდება ომაელი ხალიფების კარზე მოღვაწე პოეტების ალ-ახტალის, ალ-ფარაზდაკისა და ალ-ჯარირის სატირები, რომლებიც სავსეა ურთიერთშეურაცმყოფელი სიტყვებით, ცილისწამებლური გამონათქვამებით, ლანძვით, დამცინავი შედარებებით და ა.შ. ამ სამეულის ლექსების შინაარსობრივად და აგებულებით განსხვავდება არამარტო ისლამამდელი დროის პოეტების სატირებისაგან, არამედ თვით ამ პერიოდის სატირიკოსების შემოქმედებისაგან. მაგალითად ალ-ახტალი ლექსებს ხშირად იწყებს „მადჰით“ ქებით, პანეგირიკით ან კიდევ ლირიკული შესავლით „ნასიბით“, ნაკლებად საკუთარი თავის ქებით „ფახრით“. ალ-ფარაზდაკი კი იწყებს „ფახრით“, ხოლო ალ-ჯარირის ლექსები არის მცირე მოცულობის და დაწყებით იწყებს მდგომარეობიდან, ვითარებიდან და თემიდან გამომდინარე.

სამივეს შემოქმედება, ეს არის ფანატური ტომობრივი პატრიოტიზმი, იმ დროინდელი პოლიტიკა კი იყო, თავიანთი ტომების ინტერესების დაცვა. ამიტომ ლექსები ამ მიმართულებით, ახლოს დგას ისლამამდელი პერიოდის პოეტთა ლექსებთან. ისინი თავიანთი ტომების ინტერესებიდან გამომდინარე, უახლოვდებოდნენ მმართველი ჯგუფის კარს, ხშირად იცვლიდნენ პოზიციებს, რაც განაპირობებდა ლექსებში, როგორც საქები ობიექტის, ისე გასაკიცხის ხშირად ცვლას.

ალ-ახტალი, ალ-ფარაზდაკი და ალ-ჯარირი, როგორც აღვნიშნეთ ხალიფას კართან იყვნენ დაახლოებულნი. მათი მოვალეობა იყო დაეცინათ ომაელთა მოწინააღმდეგეები და დაედანაშაულებინათ ისინი არაკომპეტენტურობაში, მართვის საქმეების არცოდნაში და რაც

შეიძლება მაღლა წამოეწიათ გასაკვიცხის უარყოფითი მხარეები. გარდა ამისა ამ სამეულს ურთიერთშორისაც ჰქონდათ ლიტერატურული პაექრობა, საკუთარი ავტორიტეტის ამაღლების მიზნით, განსაკუთრებით ალ-ფარაზდაკსა და ალ-ჯარირს, ალ-ჯარირსა და ალ-ახტალს. ამ დავის დროს, თავდაპირველად ალ-ახტალი ალ-ჯარირის ემხრობოდა, შემდეგ კი ალ-ფარაზდაკს, რის გამოც ის ორივე პოეტის სატირების ობიექტი იყო.

ალ-ფარაზდაკისა და ალ-ჯარირის სატირებისაგან განსხვავებით, ალ-ახტალის სატირები უფრო დავდაცვითი ხასიათის იყო, იგი იშვიათად პირველი თუ დაესხმებოდა თავს ვინმეს და მხოლოდ პასუხის გაცემით იფარგლებოდა. თავად ალ-ფარაზდაკის თავდასხმის ხშირი ობიექტი იყო. არსებობს რამდენიმე გადმოცემა "სიმღერათა წიგნში", რომლებიც წინ უძღოდა მათ შორის მტრობის დაწყებას: "როდესაც ალ-ახტალმა შეიტყო, რომ ალ-ფარაზდაკი და ალ-ჯარირი მას დასცინოდნენ თავიანთ ლექსებში, მათთან თავისი შვილი, მალიქი გააგზავნა ერაცში, როდესაც ის დაბრუნდა, მამას მოახსენა: ვნახე ალ-ჯარირი, ის იჯდა ზღვის ნაპირზე და არაფრისგან ქმნიდა სურათებს, ვნახე ალ-ფარაზდაკიც, ის კი გრანტისგან ქმნიდა ნიმუშებს. კარგი, მაშინ მათ შორის საუკეთესო, ზღვის ნაპირზე მჯდომი ყოფილა, მიუგო ალ-ახტალმა." (كتاب الاغانى) პოეტი პასუხში აგრესიასაც არ ერიდებოდა, ენა მოქნილი, მახვილგონიერი და გესლიანი ჰქონდა. ძირითადად ის დამასკოს გამგებლებს კიცხავდა, მოიხსენებდა მათ ნაკლოვანებებს, მათ ბრძოლაში დამარცხებებს, აკრიტიკებდა მმართველობის უუნარობას, მაგრამ სიღრმისეული ანალიზით ჩანს, რომ მისი სატირები, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, თავდაცვითია.

რაც შეეხება ალ-ფარაზდაკს, მასზე აბუ უბაიდა წერს, რომ: „ალ-ფარაზდაკმა თავისი 90 წლიანი ცხოვრებიდან, 65 წელი გაატარა სხვა პოეტებთან მოცილება-მეტოქეობაში, მათ შეურაცყოფა-დაკნინებაში, მის სატირებს ვერავინ უძლებდა, გარდა ალ-ჯარირისა“ (Фильштинский 1985: 177). მისი ლექსების აგებულებისათვის დამახასიათებელია არაჩვეულებრივი და მოქნილი გადასვლა „ფახრიდან“ „ჰიჯაზე“ ან პირიქით, ენა გესლიანი. ფახრის შემდეგ, ის მთელი ძალით თავს ესხმის მოწინააღმდეგეს, ცდილობს მალევე გამოიყვანოს წყობილებიდან, ამიტომ ბრალს სდებს ისეთ საქმეებში, რომლებიც მას არ ჩაუდენია, აბრალებს სხვისი ლექსების მითვისებას, ლანძღავს მის კარგ თვისებებსაც, დასცინის წარმომავლობას, ამიტომ სალანძღავი სიტყვები მის ლექსებში, ნიაღვარივით მოედინება. ერთ კასიდაში, ის დასცინის ემმაკს, რასაც წინ უძღოდა შემთხვევა ალ-მირბადის (ერაყი) ბაზრობაზე, რომელიც აღწერილია სიმღერათა წიგნში: "პოეტმა დაინახა დიდგვაროვანი ვინმე ჰუმამი, რომელსაც ჰქონდა ტიკი (ცხოველის ტყავისაგან დამზადებული, ღვინის ჩასასხამი) ზეთით სავსე, რაც გახდა დაცინვის საბაზი, პოეტმა უთხრა: მე მოგცემ შენ ტიკს, შენ კი ჩემი ტომი განადიდებო." (كتاب الاغانى) ლექსში პოეტი აძლევს ღმერთს აღქმას, რომ არასოდეს შეურაცყოფს მულიმის რელიგიურ გრძნობას და მისი პირი არასოდეს იტყვის არც ერთ ცუდ სიტყვას. ლექსში აღწერს, თუ როგორ ებრძვის მას ემმაკი, როგორ ცდილობს მის ცდუნებას, როგორ ჰპირდება მას უკვდავებას, საბოლოოდ თავისი არგუმენტებით ის მას ამარცხებს, ამხელს ხალხის მოტყუებაში, ახსნებს ადამს და ევას. ამიტომ მას ჰპირდება საშინელ შურისძიებას.

განსაკუთრებულია ალ-ჯარირის შემოქმედება, იგივე აბუ უბეიდა მასზე წერს: „ალ-ფარაზდაკს სატირებში მხოლოდ ალ-ჯარირი სჯობნიდა“. (Фильштинский 1985: 186) ბევრი მისი დროინდელი სატირიკოსი მასზე შეგნებულად წერდა სატირას, რადგან მისგანაც მიეღო პასუხი, ალ-ჯარირის პასუხი კი ნიშნავდა ამ უცნობი პოეტის საზოგადოებაში აღიარებას. უმრავლესობა მასთან დამარცხებას ანიჭებდა დიდი უპირატესობას, ვიდრე სხვაბთან გამარჯვებას, მაგრამ აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ მისი სატირები მცირე მოცულობისაა და იგი ეპიგრამების ხასიათს ატარებს, რადგან ცდილობდა აუცილებლად შეენარჩუნებინა და დაეცვა მოწინააღმდეგის შემოთავაზებული რითმი და საზომები, იყენებდა რა მათ გამონათქვამებს, ჩაურთავდა თავის სიტყვებს და ამით დიდი დარტყმას აყენებდა. აქვე უნდა ითქვას, რომ ალ-ჯარირის გარდა, ამ ხერხს ასეთივე წარმატებით, ვერავინ ვერ იყენებდა. თავიდანვე ცდილობდა გაეცნო მოწინააღმდეგე, გულდასმით აკვირდებოდა, ჩაწვდებოდა მის შინაგან სამყაროს და შემდეგ დაიწყებდა მასზე თავდასხმას, ამიტომ უმეტეს შემთხვევაში, მოწინააღმდეგე მას ვერფერს უპირისპირებდა, რადგან მისი სიტყვები იყო ზუსტი და აღწევდნენ დანიშნულებამდე. იყენებდა ჰიპერბოლებს, გამოგონილ ამბებს იმდენჯერ და ისეთი ოსტატობით გადმოსცემდა, რომ მსმენელი მალევე იჯერებდა, ადამიანის უბედურებებს ადარებდა ბინძურ ცხოვლებს, არ ერიდებოდა მოწინააღმდეგის ოჯახის დაცინვას, დედას, დებს, მიაწერდა საშინელებებს. ყოველივე ამის შედეგ, კი ობიექტი ხდებოდა საყოველთაო დაცინვის საგანი, ჯარირს ის გამოჰყავდა ისეთი გამასხარავებული, რომ მსმენელი სიცილს ვერ იკავებდა, რაც პოეტს კიდევ უფრო ასხამდა ფრთებს.

საბოლოოდ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ისლამამდელი სატირიდან ისევე, როგორც სხვა ჟანრებიდან შესაძლებელია გავიგოთ პოეტის ბუნება, მისი უარყოფითი და დადებითი თვისებები. ის ყველა ეპოქაში იწერებოდა, რადგან როგორც პირადული ასევე პოლიტიკური დავა ისტორიის მანძილზე სულ იყო საზოგადოებაში. ყველა დროის სატირა გამოირჩევა ბოროტებითა და გესლით. ისლამამდელი და ომაელთა პერიოდის სატირის ერთად გარჩევისას კი, სჩანს, რომ ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან არა მხოლოდ, გასაკიცხი ობიექტების სოციალური წარმომავლობით, არამედ უკვე შეინიშნება პოეტთა ინდივიდუალიზმი, რაც არის ისლამამდელი პერიოდის ლექსების მახასიათებელი, რომლებიც ძირითადად კოლექტიური ხასითისანი არიან, ამაში კი დიდი როლი მიუძღვის კასიდის ფორმას, რომელიც აძლევდა პოეტს თავისი თავის წარმოჩენის საშუალებას, მიუხედავად მისი დაკანონებული ფორმისა.

ლიტერატურა:

1. ფურცელაძე ნ. (1985): მუალაკები, არაბულიდან თარგმნა, შესავალი სტატია და კომენტარები დაურთო ნ.ფურცელაძემ. თბილისი. გამომცემლობა განათლება.
2. Фильштинский И.М. (1985) *История арабской литературы V — начала X вв.* Москва. Главная редакция восточной литературы.
3. Ханна Аль-фахური. (1959). *История арабской литературы.* Москва. Издательство иностранной литературы.
4. كتاب الاغاني، ابي الفرج الاصفهاني علي بن الحسين، م

Pre-Islamic Arabian Hidjā'

Satire - hidjā'. The aim of this genre is to humiliate the rival or had a negative impact on hostile tribes. Such kind of poems served to concept the hope and raise spiritual awareness of their supporters. Satire reached its peak during the reign of Umayyad. During this period hidjā' became the means of raising the self-esteem of poets and as well as an important means of providing financial position. In addition, authorities and governors respected satirists along with poets who praised them. They realized that satirists could discredit them with their satiric poems. The problem was made worse due to the competition existing among court poets. Satirists often wrote satire about each other to compete with each other to be closer to a caliph. It is worthy to say that satire was not as important in Pre-Islamic poetry as it became after Islam was spread.

Arabic satire was distinguished by harshness, offensive language, cursing words and slander. Poets did not have to follow the truth. It was more important for them to accuse, expose and defamation his opponents as hard as possible. It was not important whether the accusations were true or not. It was more important for a satirist to show his poetic talent, skills and emphasize his advantage over a competitor. It must be admitted that there could hardly be any poet found who did not write satire.